

Tutkimustuloksia afrikkalaisten kiintiö-pakolaisten kotouttamisesta Pohjois-Englantiin indikaattoreiden valossa

Sirkka Komulainen

Vuosina 2005–2006 haastattelin liberialaisia ja kongolaisia Boltoniin, Pohjois-Englantiin sijoitettuja ja kiintiöpakolaisia osana maahanmuuttotutkijoiden ryhmää. Haastateltavat olivat Iso-Britanniassa pakolaisten uudelleenasuttamisohjelman piirissä (Gateway Protection Programme), jossa heille myönnettiin pysyvä oleskelulupa ja tarjottiin erityistukea 12 kuukauden ajaksi maahanmuutosta kotoutumista helpottamiseksi. Gateway-ohjelmassa oli mukana pakolaisia, jotka YK:n luokituksen mukaan tarvitsivat erityissuojelua. Tutkimuksen tarkoitus oli seurata ja arvioida kotoutumisprosessia pakolaisen näkökulmasta 18 kuukauden ajan.

Home Office on Iso-Britanniassa, Lontoossa sijaitseva hallituksen johtava laitos, jonka valvonta-alueina ovat maahanmuutto ja passit, huumeet, rikokset, terrorisminvastaisuus ja poliisi (<http://www.homeoffice.gov.uk/>).

Tutkimushanke tehtiin Home Officella Lontoossa maahanmuuttotutkimus- ja tilastopalveluosastolla (Immigration Research and Statistics Service). Artikkelissa tiivistän tutkimustulokset suomeksi. Alkuperäinen Home Officen tutkimusraportti *The Gateway Protection Programme: an evaluation; An overview of Immigration Research and Statistics (IRS) research exploring the integration of refugees resettled under the UK's Gateway Protection Programme in Sheffield, Bolton, Hull and Rochdale* (Evans & Murray, 2009) on saatavilla osoitteessa <http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs/09/horr12c.pdf>.

Tutkimuskysymykset perustuivat integraatioindikaattoreihin. Integraatiolla on lukuisia määritelmiä. Tässä tutkimuksessa viitataan The Home Officen julkaisuun *Integration Matters: A National Strategy for Refugee Integration (2005)*, jossa integraatio määritellään seuraavasti: "Integraatio tapahtuu, kun pakolaisella on mahdollisuus:

- saavuttaa täysi potentiaalinsa brittiläisen yhteiskunnan jäsenenä, vaikuttamaan elinyhteisöönsä, ja
- käyttää palveluja, joihin hänellä on oikeus".

Samassa julkaisussa integraatioindikaattorit ovat seuraavat:

- työllisyysaste
- saavutettu englanninkielen taso
- vapaaehtoistyötä tekevien pakolaisten määrä
- organisaatioissa mukana olevien pakolaisten määrä (paikallisryhmät ja yhteiskunta laajemmin, esimerkiksi harrastus- tai katsomusryhmät)
- niiden pakolaisten osuus, jotka tekevät ilmoituksen rotuun, kulttuuriin tai uskontoon liittyvästä häirinnästä
- niiden pakolaisten osuus, jotka hankkivat Iso-Britannian kansalaisuuden siinä vaiheessa, kun heillä ei ole siihen esteitä
- asumistukea saavien osuus
- tyytyväisten osuus lasten koulutukseen

Tutkimuksen laajuus ja menetelmät

Tutkimuksessa oli mukana neljä Liberiasta ja Kongosta saapunutta pakolaisryhmää, jotka oli sijoitettu Sheffieldiin, Boltoniin, Hulliin ja Rochdaleen Pohjois-Englannissa vuosina 2004 ja 2006. Lähes kaikki saapuneet aikuiset pakolaiset (53 miestä ja 76 naista) osallistuivat haastatteluihin. Seurannassa, johon sisältyi sekä pitkittäis- että poikittaistutkimusta ja useita luottamuksellisia haastattelukertoja pakolaisten kanssa, käytettiin sekä määrällisiä että laadullisia menetelmiä. Tutkimus noudatti eettisiä sääntöjä haastatteluille trauman kokeneiden osallistujien kanssa. Haastatteluissa käytettiin tarvittaessa tulkkipalveluja.

Tutkimustulokset

- Uudelleenasuttaminen oli erittäin toivottu ratkaisu kaikille pakolaisille.
- Pakolaisille tarjotun tiedon laatu parani sitä mukaa, kun uudelleenasuttamisohjelma vakiintui.

- Orientaatio-opetus ennen ja jälkeen maahanmuuttoa nähtiin hyödyllisenä. Toisaalta koettiin, että ei pitäisi ruokkia epärealistisia odotuksia työnsaantimahdollisuuksista tai perheenyhdistämisprosesseista.
- Asumisen taso oli suurimmaksi osaksi tyydyttävä. Naapuruston asukkaiden kanssa toimeen tulemisella oli avainasema tyytyväisyyden kannalta.
- Suurin osa haastatelluista eli toimeentulotuen varassa. Joillakin oli taloudellisia vaikeuksia esimerkiksi lämmityskulujen, viisumi- ja muiden matkustamiseen liittyvien dokumenttimaksujen, sekä sukulaisille Afrikkaan lähetettyjen raha-avustusten vuoksi.
- Englannin kielen opetukseen pääsy vaihteli eri ryhmien välillä. Englannin kielen taito kehittyi ajan kanssa, mutta sen puutteellisuus oli kriittinen este kotoutumiselle 18 kuukauteen asti maahanmuutosta erityisesti perheellisille naisille ja yleensä kongolaisille.
- Kaksi viidesosaa pakolaisista hakeutui aikuiskoulutukseen, joka vaihteli perustaitojen opetuksesta yliopistotutkintoihin. Suurin osa pakolaisista halusi jatkaa opintojaan. Edistystä hidastivat rahoituksen, ajan ja kielitaidon puute, sekä puutteellinen tieto kurssisisällöistä. Vähiten koulutukseen hakeutuivat perheelliset naiset.
- Työllistyminen oli pääongelma kaikille haastatelluille. Odotukset vastasivat maahanmuuttoa edeltävää koulutus- ja työtaustaa, mutta pakolaiset hakivat mitä tahansa työtä. 18 kuukauteen mennessä maahanmuutosta 1/8 ja 2/5 pakolaisista kustakin ryhmästä oli tehnyt jotakin työtä, mutta harva oli löytänyt pitempiketoista työtä. Lähes kaikki pakolaisten tekemä työ oli tilapäistä, matalapalkkaista ja vähän ammattitaitoa vaativaa sekä enimmäkseen vuokratyötä. Parhaat työnsaantimahdollisuudet sijaittivat Rochdalessa, johon keskeisenä syynä pidettiin erityistuen saantia työnvälityksessä. Useat naiset halusivat työllistyä, mutta työllistyivät huomattavasti vähemmän kuin miehet. Kaikissa ryhmissä tyypillisempiä esteitä työllistymiselle olivat kielitaidon, hyväksytyjen tutkintojen tai työkoemuksen puute.
- 18 kuukauden sisällä maahanmuutosta 1/5–1/3 pakolaisista kustakin ryhmästä oli tehnyt vapaaehtoistyötä enimmäkseen pakolaisjärjestöjen kautta. Vähiten vapaaehtoistyötä olivat tehneet perheelliset naiset.
- Kaikki haastatellut olivat rekisteröityneet 'omalääkärille' (general practitioner), ja useimmat terveysongelmista kärsineet olivat hakeneet lääkärin apua. Useimmat olivat tyytyväisiä saamiinsa terveydenhoitopalveluihin, mutta kielitaidon puute oli joillekin ongelma, varsinkin Hullin ja Rochdalen kongolaisille. Tulkkipalveluja ei ollut aina helposti saatavilla.
- Sosiaaliset verkostot: 1/4–2/5 talouksista oli tehnyt hakemuksen tuodakseen perheenjäseniä Iso-Britanniaan. Ystävyyssuhteet toisten Gateway -pakolaisten kanssa olivat keskeisiä. Uskonnolliset ryhmät mainittiin usein tärkeänä sosiaalisena yhteytenä laajempaan asuinympäristöön. Sosiaalityöntekijät olivat erityisen tärkeitä tukihenkilöitä.
- Turvallisuus ja elämisen vakaus olivat keskeisiä pakolaisten tyytyväisyyteen Iso-Britanniassa asumisen suhteen. Valitettavasti 1/4–1/2 pakolaisista oli kohdannut fyysistä tai verbaalista väkivaltaa, kaikkein eniten Boltonissa, jossa tapauksia oli myös ilmoitettu eniten poliisille. Jotkut pakolaiset Sheffieldissä ja Boltonissa olivat tämän vuoksi joutuneet vaihtamaan asuntoa.
- Boltonissa asuvilta pakolaisilta oli kysytty, haluaisivatko he hankkia Britannian kansalaisuuden. Vastausten mukaan halukkuutta ilmeni, mutta vastaajat eivät omasta mielestään omanneet riittävästi tietoa kansalaisoikeuksista ja -velvollisuuksista.
- Pakolaisilla oli jatkuva ongelma hyväksyttävien henkilöllisyystodistusten puuttuessa. Joidenkin osalta ongelma ratkesi, kun he suorittivat ajokortin.
- Lasten nähtiin kotoutuvan hyvin. Vaikka koulunkäynnissä ilmeni toisinaan ongelmia, niihin puututtiin kiitettävästi. Vanhemmillä oli huolta siitä, että lapset eivät jäisi jälkeen toisista oppilaisista.

Yhteenveto

Tulokset osoittivat, että pakolaiset olivat kaiken kaikkiaan tyytyväisiä ja aikoivat jäädä Iso-Britanniaan. Edistystä tapahtui integraatioindikaattoreiden mukaisesti, tosin vähiten perheellisten naisten osalta. Kaikissa ryhmissä tarvittiin huomattavasti lisäapua englannin kielen opetukseen ja työllistymiseen.

Tuloksista myös ilmeni, että seuranta tulisi jatkaa pitemmällä aikavälillä. Uutta tutkimusta kaivattiin myöhemmin toisenlaisista kulttuureista tulleiden

Gateway -pakolaisten kanssa. Pakolaisten näkökulman lisäksi haluttiin myös kuulla palveluntarjoajien ja Home Officen näkemyksiä Gateway -ohjelman parantamiseksi. Tämän lisäksi todettiin tarvetta parempaan dokumentointiin pakolaisten koulutus- ja työtaustasta sekä englannin kielitaidon kehityksestä.

Lähteet

Evans, O. & Murray, R. (2009) *The Gateway Protection Programme: an evaluation; An overview of Immigration Research and Statistics (IRS) research exploring the integration of refugees resettled under the UK's Gateway Protection Pro-*

gramme in Sheffield, Bolton, Hull and Rochdale. Research Report 12. London: Home Office. URL: <http://rds.homeoffice.gov.uk/rds/pdfs09/horr12c.pdf> Luettu 6.11.2010

Immigration and Nationality Directorate Corporate Communications (2005) *Integration Matters: A National Strategy for Refugee Integration* London: Home Office.

Kirjoittaja, Sirkka Komulainen, Ph.D. erikoistutkija Siirtolaisuusinstituutista analysoi ja raportoi laadulliset haastattelut Boltoniin sijoitettujen pakolaisten kanssa (6 kk maahanmuuton jälkeen), sekä haastatteli saman ryhmän pakolaisia 18 kk:n kuluttua maahanmuutosta.

